

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

СУДСКА ЗАШТИТА РЕГИСТРОВАНЕ ОЗНАКЕ ГЕОГРАФСКОГ ПОРЕКЛА

Б. Влашковић¹, З. Миладиновић, С. Варга

Резиме. Судска заштита регистроване ознаке географског порекла, у нашој земљи данас је уређена на свеобухватан начин, тј. свим облицима судске заштите: грађанскоправном, казненоправном и управноправном заштитом. То је резултат чињенице да је опредељење наше земље да постане чланица Светске трговинске организације и ЕУ, а за то је један од услова заштита права интелектуалне својине у складу са светским и европским стандардима. У последњих неколико година у Србији је усвојено више прописа који на адекватан начин уређују судску заштиту интелектуалне својине, чији су само један сегмент ознаке географског порекла.

У овом раду аутори се баве разматрањем заштите неовлашћеног коришћења регистроване ознаке географског порекла, која је знатно шира у односу на грађанскоправну заштиту, указујући критички на нека нецелисходна законска решења када је у питању управноправна и кривичноправна заштита, односно на неодржива законска решења која одударују од општих правила грађанског права, када је реч о грађанскоправној заштити ознаке географског порекла и предлажу њихову измену, односно укидање.

Кључне речи: ознака географског порекла, повреда права, управноправна, казненоправна, грађанскоправна заштита, штета.

Увод

Заштити права интелектуалне својине у нашој земљи, па у том смислу и адекватној заштити ознака географског порекла озбиљније се приступило у последњих неколико година. Тај процес је започет 1995. године, када је усвојено неколико прописа о заштити интелектуалне својине у складу са

¹ Др Божин Влашковић, ред. проф., др Зоран Миладиновић, ванред. проф., др Сениша Варга, доцент Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, е-mail: bvlaskovic@jura.kg.ac.rs.

светским и европским стандардима², да би био заокружен половином 2009, односно 2010, када је донет Закон о признавању сорти пољопривредног биља³, и Закон о заштити права оплемењивача⁴ као једног сегмента права интелектуалне својине, који ову материју уређују на сасвим нов начин и у складу са одговарајућом међународном правном регулативом (Дабовић 2010, 425). На овакав приступ заштити интелектуалне својине, па у том смислу и ознака географског порекла, одлучујуће је утицало усвајање Споразум о трговинским аспектима права интелектуалне својине (*Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights-TRIPS*), који је ступио на снагу 1. јануара 1995. године, а који обавезује државе чланице Светске трговинске организације (даље СТО) али и оне које претендују да то постану, да националним законодавством обезбеде не само признавање монополских права ствараоцима интелектуалних добара, већ и да пропишу одговарајуће санкције (грађанскоправне, кривичне, управне), како би се спречило неовлашћено коришћење права интелектуалне својине. Имајући у виду опредељење наше земље да постане чланица СТО и ЕУ, али и схватања да је пољопривредна производња и производња органске хране огромна развојна шанса наше земље (Катић, Савић и Поповић 2010, 254) у Србији су у последњих неколико година, поред закона који уређују услове и поступак заштите појединих права интелектуалне својине, усвојени и неки прописи који уређују судску и управну заштиту у случају повреде права интелектуалне својине, па у том смислу и ознаке географског порекла.⁵ У питању су добра законска решења, јер признати неком субјекту одрешено право без обезбеђења судске заштите, односно прописивања адекватне санкције у случају повреде тог права, било би једно „голо“ право, од којег субјект неби имао никакве користи. Међутим, има и неких решења која су неодржива, неадекватна и компликована, па умањују значај оних веома добрих законских решења.

² Наиме, 1995. године усвојени су: Закон о патентима, Закон о жиговима, Закон о узорцима и моделима и Закон о географским ознакама порекла, *С. лист СРЈ*, број 15/1995., а 1998 и Закон о заштити топографија интегрисаних кола, *Службени лист СРЈ*, број 12/98, и Закон о ауторском и сродним правима, *Сл. лист СРЈ*, број 24/98.

³ *Сл. гласник Р. Србије*, број 30/2010.

⁴ *Сл. Гласник Р. Србије*, број 41/2009.

⁵ У питању су Царински Закон, *Сл. гласник Р. Србије*, број 85/2005 и 18/2010, и Закон о посебним овлашћењима ради ефикасније заштите права интелектуалне својине, *Сл. гласник Р. Србије* број 61/2005 и 104/2009.

1. Грађанскоправна заштита регистроване ознаке географског порекла

Грађанскоправна заштита регистроване ознаке географског порекла остварује се подношењем тужбе у случају повреде регистроване ознаке географског порекла. Повредом регистроване ознаке географског порекла сматра се свако неовлашћено коришћење имена порекла, односно географске ознаке од стране било ког учесника у промету, који нема *статус овлашћеног корисника* ознаке имена порекла, односно географске ознаке. Повредом регистроване ознаке географског порекла, односно права овлашћеног корисника, сматра се и подражавање тог имена порекла, односно географске ознаке (чл. 72 Закона о ознакама географског порекла даље: ЗОГП)⁶. Према томе, радња која представља повреду регистроване ознаке географског порекла, је знатно шира него када је у питању повреда других права интелектуалне својине (патента, дизајна, ауторског дела), јер она обухвата и радње као што су коришћење сличне ознаке за исту врсту производа или услуга, додавање ознаки речи као што су „врста“, „тип“, „начин“ или имитација регистроване ознаке географског порекла.

Право на подношење тужбе имају: лица која су овлашћена да поднесу пријаву за регистровање имена порекла, односно географске ознаке, овлашћени корисници ознаке географског порекла и јавни тужилац (чл. 73, став 1 ЗОГП). Према Закону о заштити ознака географског порекла БиХ, тужбу могу поднети и удружење потрошача, привредна комора, општински и кантонални органи и *омбудсман* БиХ.⁷ Овако широк круг активно легитимисаних лица на подношење тужбе показује да је у питању повреда једног специфичног права интелектуалне својине (Sordelli 1991, 161.)

Тужба може бити поднета у року од три године од дана када је тужилац сазнао за повреду права и учиниоца, а најдоцније у року од пет година од дана када је повреда права први пут учињена (чл. 74 ЗОГП). Поступак по тужби је хитан. Ако је пред Заводом односно надлежним судом покренут поступак за: оглашавање ништавим решења о регистровању ознаке географског порекла, односно признању статуса овлашћеног корисника ознаке географског порекла, или за престанак стране ознаке географског порекла која је престала да постоји у земљи порекла или укидање решења о признању статуса овлашћеног корисника ознаке географског порекла, суд који поступа по тужби дужан је да застане са спровођењем судског поступка док одлука надлежног органа не постане коначна односно правоснажна (чл. 73, став 2 ЗОГП).

⁶ *Службени гласник РС*, број 18/2010.

⁷ Видети чл. 15 и 75 Закона о заштити ознака географског порекла БиХ, *Службени гласник БиХ*, број 53/2010.

Тужба због повреде регистроване ознаке географског порекла, односно права овлашћеног корисника подноси се привредном суду уколико су странке привредни субјекти или друга правна лица, а спор произлази из обављања делатности привредног субјекта. Привредни суд надлежан је и кад је једна од странака физичко лице, ако парничну страну чини више лица међу којима постоји однос материјалног супарничарства. У осталим случајевима спорове због повреде регистроване ознаке географског порекла у првом степену решава виши суд. Без обзира на стварну надлежност у првом степену суди се у већу. Осим према правилима о општој месној надлежности суда, тужба се, ако садржи имовинскоправни захтев, може поднети суду на чијем је подручју извршена штетна радња или наступила штетна последица (Пантић 2006, 898).

Тужбом због повреде регистроване ознаке географског порекла, односно повреде права овлашћеног корисника, тужилац може од суда да захтева:

1) утврђење повреде права.-Овим тужбеним захтевом се тражи од суда да утврди да је извршена повреда регистроване ознаке географског порекла, да је тужени њен учинилац и да је он одговоран за повреду. За утврђење постојања повреде небитно је да ли је тужени изазвао пометњу на тржишту и довео у заблуду учеснике у промету. Довољно је утврдити да је тужени у погледу ознаке географског порекла предузео радњу на чије предузимање није овлашћен. По правилу овај тужбени захтев је најчешће конзумиран осталим тужбеним захтевима којима се повредилац осуђује на одређену чинидбу (престанак са радњама које представљају повреду права, накнада штете и сл.).

2) престанак са радњом којом се чини повреда права.- Овај тужбени захтев поставља се онда када је повреда права у току или кад се с повредом права престало, али постоји опасност од понављања, као и кад повреда права није извршена, али се по редовном току ствари или посебним околностима може основано очекивати да ће повреда права бити учињена. Захтев је негативне природе у смислу да се од туженог захтева нечињење одпсно уздржавање од предузимања радњи које представљају повреду права. Тужбени захтев мора бити прецизиран, што знаћи да се морају навести радње од којих се тужени мора уздржавати.

3) уништење или преиначење предмета којима је извршена повреда права. По својој суштини овај тужбени захтев има елементе захтева за отклањање стања насталог повредом права, и захтева за спречавање наставка или понављања повреде регистроване ознаке географског порекла. Уништењем или преиначењем предмета којима је повреда извршена спречава се даље вршење неовлашћеног коришћења регистроване ознаке географског порекла. Међутим, приликом усвајања овог тужбеног захтева суд мора

водити рачуна да одреди меру којом се најмање наноси штета туженоме. На пример, уколико се исти степен заштите права тужиоца може постићи било уништењем било преиначењем робе обележене ознаком географског порекла суд ће туженог обавезати да робу преиначи а не да је уништи (Варга 2010, 367).

4) *уништење или преиначење алата и опреме уз помоћ којих су произведени предмети којима је извршена повреда, ако је то неопходно за заштиту права.* - Овај тужбени захтев има сличности са претходним, утолико што се код оба испољава карактер грађанскоправне санкције према лицу које неовлашћено користи регистровану ознаку географског порекла. Разлика је у томе што се овде захтева од суда да туженоме наложи уништење алата и опреме уз помоћ којих су израђени предмети којима је повреда извршена. Ради се о алатима или опреми којима је на пример, вршена израда изгледа регистроване ознаке географског порекла, налепница, амбалаже, рачуна и сличне документације на којима је неовлашћено нанета регистрована ознака географског порекла, али то може бити и сама роба обележена регистрованом ознаком географског порекла. Ипак, с обзиром да се у овом случају дубље задире у право својине туженика, приликом усвајања овог тужбеног захтева суд мора водити рачуна да штета коју туженик трпи буде што мања, а да се при томе постигне онемогућавање даље израде предмета којима се чини повреда права.

5) *накнаду имовинске штете и оправданих трошкова поступка.* - Према чл. 71, став 2 ЗОГП, лице које повреди регистровано име порекла, односно географску ознаку, одговара за штету по општим правилима о накнади штете. __Радња којом се чини повреда регистроване ознаке географског порекла може се учинити намерно или из непажње. Према општим правилима облигационог права, код тужбеног захтева за накнаду имовинске штете превасходно се има за циљ да се оштећеном изврши реституција његове имовине. Међутим, у спору због повреде регистроване ознаке географског порекла тај принцип се у пракси скоро никад не може остварити нити је оправдан. Разлог томе је предмет заштите, ознака географског порекла као нематеријално добро. Теоријски, натурална реституција је можда и могућа. На пример, да суд пресудом досуди да се тужиоцу изврши предаја производа обележених регистрованом ознаком географског порекла. У највећем броју случајева, међутим, реституција поред тога што није могућа није ни оправдана. Пошто се у случају неовлашћеног коришћења регистроване ознаке географског порекла учесници у промету доводе у заблуду, верујући да купују производе који имају одређени квалитет и својства, а лица која имају статус овлашћеног корисника трпе штету у виду

пада продаје њихових производа, једини могући и сврсисходан начин јесте накнада штете у новчаном облику.

Неовлашћеним коришћењем регистроване ознаке географског порекла, овлашћени корисници могу претрпети стварну штету и измаклу корист. То је опште правило о обиму материјалне штете предвиђено одредбама ЗОО.⁸ По том принципу и у случају тужбеног захтева за накнаду штете због повреде регистроване ознаке географског порекла, тужени може од суда захтевати да туженог обавезе на накнаду штете у висини стварне штете и измакле добити. То је и опште правило грађанског права према коме накнада штете треба да има компензациони а не казни карактер (Николић 1995, 144). Изузетно, у одређеним случајевима, суд може досудити оштећеном и умањени износ накнаде штете уколико штета није проузрокована ни намерно ни крајњом непажњом, а одговорно лице је таквог имовног стања да би га исплата потпуне накнаде довела у оскудицу, док је имовно стање оштећеног такво да није неопходно досудити му потпуну накнаду (чл. 191, став 1 ЗОО). У сваком случају према ЗОО и према ставу правне теорије “од штетника не треба одузети ни мање ни више него онолико колико износи штета причињена оштећеном“ (Перовић 1996, 131).

Међутим, и поред јасне ситуације у погледу обима накнаде штете према ЗОО, на чију примену упућује и ЗОГП, прописујући у чл. 71, став 2, да се у случају „одговорности због повреде регистроване ознаке географског порекла примењују општа правила о накнади штете“, питање обима накнаде штете у случају *намерне повреде* регистроване ознаке географског порекла, једно је од *најпроблематичнијих питања* у ЗОГП. Разлог томе је одредба члана 71, став 3 ЗОГП, у којој стоји „ако је повреда регистрованог имена порекла, односно географске ознаке учињена намерно, тужилац може да захтева накнаду до *троструког износа стварне штете и измакле добити*“. Овакво законско решење супротно је општим правилима о накнади штете предвиђених одредбама ЗОО, а истовремено је и супротно члану 71, став 2 ЗОГП, који управо предвиђа да се у случају повреде регистроване ознаке географског порекла примењују општа правила о накнади штете.

Чињеница је да одредба чл. 71, став 3 ЗОГП одудара од општих правила о одговорности за штету, и да је треба уклонити из важећег ЗОГП. Постоји више разлога за то: Прво ознака географског порекла није неко вредније субјективно право, у односу на остала субјективна права да га не треба стављати у повољнији положај у односу на сва остала субјективна права интелектуалне својине. Друго, такво решење постојало је у осталим прописима о заштити интелектуалне својине из 1995. али је исто под

⁸ *Службени лист СФРЈ*, број 29/1978, 38/85, 39/89.

притиском стручне јавности (Поповић 1995, 435) избачено из свих прописа, осим из ЗОГО. Треће, институт накнаде вишеструког износа штете је карактеристичан за америчко грађанско право, где има дугу традицију засновану на *common law* (Heinrich 1995, 273).

б) *објављивање пресуде у средствима информисања о трошку туженог*. Овај тужбени захтев очигледно има за циљ отклањања стања насталог повредом регистроване ознаке географског порекла. Наиме, сврха објављивања пресуде у средствима јавног информисања је упознавање јавности са чињеницом да је тужени неовлашћено користио регистровану ознаку географског порекла и тиме довео у заблуду потрошаче о пореклу производа те да му је суд због тога изрекао неку санкцију. Овај тужбени захтев се, по правилу поставља када је тужилац правно лице, мада може бити постављен и када је тужилац физичко лице.

7) *давање података о трећим лицима која су учествовала у повреди права*-. Овај тужбени захтев да је могућност тужоцу да од суда захтева да туженог обавезе на давање података о трећим лицима која су учествовала у повреди права и о њиховим дистрибутивним каналима. С обзиром да је у питању захтев који се односи на радњу која се може предузети искључиво лично, то испуњење ове обавезе може извршити једино тужени. Ако тужени не испуни обавезу давања информације одговара за штету која из тога произађе (чл. 79, став 2 ЗОГП).

Пре подношења тужбе због повреде регистроване ознаке географског порекла, уз тужбу и након што је тужба поднета од суда се може захтевати одређење *привремене мере*: 1) одузимања или искључења из промета предмета којима се врши повреда права, односно средстава за производњу тих предмета и 2) забране настављања започетих радњи којима би се могла извршити повреда права (чл. 76 ЗОГП).

Такође, од суда се може захтевати *обезбеђење доказа* и то: преглед просторија, возила, пословних књига и других докумената, као и заплена предмета, те испитивање сведока и вештака. Уколико носилац права учини вероватним да је његово право повређено, као и да постоји оправдана сумња да ће докази о томе бити уништени или да ће их касније бити немогуће прибавити, суд може приступити обезбеђењу доказа без претходног обавештавања или саслушања лица од кога се докази прикупљају (*inaudiatar altera parte*). Највећи значај ове мере што се иста изриче без претходног обавештавања лица против кога се предузима, тако да се фактором изненађења уствари постиже прави циљ.

На захтев лица против кога је покренут парнични поступак због повреде права или поступак за изрицање привремене мере, подносилац

захтева може бити обавезан да као средство обезбеђења за штету која би могла проистећи у случају да је тужбени захтев неоснован суду положи одговарајући новчани износ (чл. 78 ЗОГП). Ова одредба је сасвим на месту, будући да се може показати да је привремена мера била неоснована, а депоновани износ је добра гаранција да се тужени обештети.

2. Казненоправна заштита регистроване ознаке географског порекла

Казненоправна заштита регистроване ознаке географског порекла обухвата радње које представљају кривична дела, привредне преступе и прекршаје због повреде регистроване ознаке географског порекла, односно повреде одредаба ЗОГП.

Кривична дела. - У Кривичном законнику Србије (даље КЗ)⁹ кривичноправна заштита ознаке географског порекла није уређена у оквиру главе која уређује кривична дела против интелектуалне својине (*Глава XX*) већ је то учињено у оквиру главе која уређује кривична дела против привреде (*Глава XXI*), где је, у члану 233, предвиђено једно кривично дело са три појавна облика. Најпре је одредбом члана 233, став 1 прописано да лице које се у намери да обмане купце или кориснике услуга послужи туђом фирмом, туђом **географском ознаком порекла**, туђим жигом или заштитним знаком или туђом посебном ознаком робе или унесе поједина обележја ових знакова у своју фирму, свој жиг или заштитни знак или у своју посебну ознаку, чини кривично дело за које је се може изрећи новча казна или казна затвора до три године.

Тежи облик кривичног дела чини лице које у сврху продаје у већој количини или вредности набавља, производи, прерађује, ставља у промет, даје у закуп или складишти робу обележену туђом фирмом, **географском ознаком порекла** или жигом. За ове радње запређена је казна затвора у распону од шест месеци до пет година.

Посебан тежи облик кривичног дела повреде регистроване ознаке географског порекла чини лице које је организовало мрежу препродаваца или посредника у продаји робе обележене ознаком географског порекла или је прибавило имовинску корист која прелази износ од *милион и петсто хиљада динара*. За ово кривично дело запређена је казна затвора *од једне до осам година*. У свим наведеним случајевима предмети којима је извршено кривично дело повреде регистроване ознаке географског порекла се одузимају.

⁹ *Сл. гласник Р.Србије*, број 85/2005;88/2005; 107/2005;72/2009 и 111/2009.

Привредни преступи. - Привредни преступ у смислу ЗОГП чини привредно друштво, предузеће или друго правно лице које предузме било коју радњу која спада у искључива овлашћења овлашћеног корисника регистроване ознаке географског порекла. Санкције за учињени привредни преступ су новчана казна за правно лице и за одговорно лице у правном лицу¹⁰. Предмети извршења привредног преступа и предмети који су били употребљени за извршење привредног преступа се одузимају и уништавају, а пресуда којом је учиниоцу привредног преступа изречена казна објављује се у средствима јавног информисања (чл. 80, став 3 ЗОГП).

Прекршаји. - Одредбама ЗОГП (81-82) као прекршај санкционисане су две врсте радњи. Једна врста прекршаја предвиђена је за предузетнике и физичка лица која користе регистровану ознаку географског порекла у привредном промету а која немају статус овлашћеног корисника. За ове прекршаје санкције су новчана казна¹¹. Предмети којима је учињен прекршај се одузимају и уништавају (чл. 81 ЗОГП).

Друга врста прекршаја предвиђена је за правна лица која се неовлашћено баве заступањем страних правних или физичких лица пред органима надлежним за интелектуалну својину. Наиме, страном физичко или правно лице може поднети пријаву за регистровање ознаке географског порекла, односно признања права статуса овлашћеног корисника само преко заступника који је уписан у регистар који води орган надлежан за интелектуалну својину или домаћи адвокат. Услови које морају испунити лица да би била уписана у регистар заступника прописани су Законом о патентима, који се примењују и када су у питању ознаке географског порекла¹².

3. Управноправна заштита регистроване ознаке географског порекла

Управноправна заштита ознаке географског порекла огледа се кроз два аспекта. Јадан аспект је право странке која је учествовала у управном поступку код Завода за интелектуалну својину да тужбом за управни спор у судском поступку преиспитује коначне управне акте које доноси Влада као другостепени орган (Миладиновић и Варга 2011, 399). То су сви коначни акти

¹⁰ Запрећене казне су у распону од од 100.000 до 3.000.000 динара за правно лице, а за одговорно лице у правном лицу у распону од 50.000 до 200.000 динара (чл. 80 ЗОГП).

¹¹ Када такву радњу врше предузетници санкције су новчана казна у распону од 50.000 до 500.000 динара, а за физичка лица тај износ је у распону од 10.000 до 50.000 динара (чл. 81 ЗОГП).

¹² У том смислу видети 140 Закона о патентима, *Сл. лист СЦГ*, број 32/2004.

којима се одбија захтева за регистровање ознаке географског порекла, одбија захтев за признање статуса овлашћеног корисника, оглашавањем ништавим или укидањем решење о признатом статусу овлашћеног корисника. Дакле, овај аспект заштите обухвата судску заштиту, али је он превасходно резервисан за преиспитивање коначних управних аката од стране надлежног суда, а не због повреде регистроване ознаке географског порекла. То је у складу са правилом нашег управног права према којем су коначни управни акти подложни преиспитивању од стране суда, што је у складу и са стандардима ТРИПС (чл. 62.) према којем су државе чланице обавезне да обезбеде судско преиспитивање коначне управне одлуке донете у било ком поступку за стицање, одржавање и престанак права интелектуалне својине, који се не води код суда.

Други аспект управноправне заштите регистроване ознаке географског порекла обухвата заштиту од стране органа државне управе-царинских и инспекцијских органа. Уско посматрано, могло би се закључити да овај аспект није судска заштита ознаке географског порекла, јер органи државне управе нису судски органи. Међутим, имајући у виду да органи државне управе након откривања робе којом се чини повреда регистроване ознаке географског порекла, упућују странке да у судском поступку докажу да ли повреда права постоји или не, и да судбина привремено одузете робе у крајњем случају зависи од коначне одлуке суда, али и због чињенице да органи државне управе имају изузетну улогу у спречавању неовлашћеног коришћења регистроване ознаке географског порекла, оправдано је овај рад заокружити заштитом регистроване ознаке географског порекла од стране органа државне управе, тј. царинских и инспекцијских органа.

а/ Заштита регистроване ознаке географског порекла од стране царинских органа.- У складу са одредбама ТРИПС и Уредбом Европске Комисије бр 1383/2003 о интервенцији царинских органа у погледу робе за коју се сумња да се њоме врши повреда права интелектуалне својине и о мерама које се предузимају у односу на робу којом се врши повреда одређених права интелектуалне својине¹³, царинским прописима РС посвећена је одговарајућа пажња заштити интелектуалне својине од стране царинских органа. Наиме, одредбама Царинског закона (даље ЦЗ, чл. 280-287), царински органи су овлашћени да предузимају мере у циљу спречавања увоза, извоза или транзита робе којом се повређују права интелектуалне својине, док је Уредбом о условима и начину примене мера за заштиту права интелектуалне својине на граници (даље Уредба)¹⁴ уређен царински поступак са робом за коју се сумња да се њоме повређују права

¹³ ОЈЛ, 196 од 2. 8. 2003.

¹⁴ Службени гласник РС, број 68/2010.

интелектуалне својине, укључујући и регистровану ознаку географског порекла.

У најкраћим цртама речено, суштина усвојених решења је у томе да увоз извоз или транзит робе којима се повређују права интелектуалне својине није дозвољен (чл. 280 ЦЗ). Царински органи су овлашћени да у циљу спречавања појава којима се повређују права интелектуалне својине поступају по службеној дужности, обављајући своје редовне активности али и на захтев носиоца права интелектуалне својине.

Кад царински орган посумња да је у питању роба којом се повређују права интелектуалне својине дужан је да прекине царински поступак, о томе без одлагања обавести: увозника, носиоца права интелектуалне својине и орган надлежан за заштиту интелектуалне својине. Ови субјекти се упућују да у року од 10 дана од дана пријема обавештења покрену судски поступак у коме би се утврдило да ли постоји повреда права интелектуалне својине или не. У оправданим случајевима, а на захтев наведених лица, царински орган може тај рок продужити за још 10 дана (чл. 14, став 1 и 2 Уредбе). Ако у том року царински орган не буде обавештен да је покренут судски поступак, или суд на захтев носиоца права не донесе привремену меру на основу које се одлаже пуштање у промет задржане робе, надлежни царински орган је дужан да спроведе царински поступак и пусти робу у промет ако су испуњени услови за увоз, извоз или транзит (чл. 15 Уредбе).

Ако је носилац права покренуо судски поступак, и у истом је утврђено да је у питању роба којом се повређује право интелектуалне својине, судска одлука садржи и наредбу да се роба уклони из промета. У том смислу може се наложити уништење робе, уступање без накнаде у хуманитарне сврхе, или продаја ради рециклаже (чл. 20 Уредбе). Са аспекта повреде регистроване ознаке географског порекла, значајно је да је чланом 20, став 2 Уредбе прописано да се уклањањем из уобичајених токова *не сматра просто уклањање ознака које су неовлашћено стављене на кривотворену робу*.

Мере заштите права интелектуалне својине, не примењују се на некомерцијалну робу, лични пртљаг и поклоне које уносе путници (чл. 60 ТРИПС и чл. 286 ЦЗ).

б/ заштита регистроване ознаке географског порекла од стране инспекцијских органа.- Инспекцијски органи су према међународном искуству најефикаснији органи у борби против повреде права интелектуалне својине (Марковић 2010, 22). У складу са решењема из упоредног права и одредбама ТРИПС, у Србији је 2006. године, усвојен Закон о посебним овлашћењима ради ефикасније заштите права интелектуалне својине, којим су инспекцијски органи добили овлашћења да предузимају мере ради

спречавања пуштања у слободан промет робе и вршење услуга којима се повређују права интелектуалне својине. У питању је модеран пропис који овлашћује инспекцијске органе да поступају по службеној дужности или на захтев носиоца права, у циљу спречавања повреде права интелектуалне својине (Миладиновић 2007, 513).

У спровођењу закона, надлежни органи су, поред осталог, овлашћени да привремено одузму сву затечену робу, односно све производе који су предмет или средство повреде права интелектуалне својине и изричу меру привремене забране обављања делатности којом се повређује право интелектуалне својине. Лице од кога је привремено одузета роба има право да у року од 15 дана, од дана пријема решења о привремено одузетој роби, оспорава акт надлежног инспекцијског органа, а уколико то не учини у том року роба се коначно одузима и уништава. О предузетим мерама надлежни инспекцијски орган обавештава носиоца права интелектуалне својине, орган надлежан за заштиту интелектуалне својине и друга заинтересована лица ако постоје и позива их да у року од 15 дана од дана пријема обавештења покрену судски поступак или предлог за одређивање привремене мере којом се роба искључује из промета до окончања судског поступка (чл. 16 Закона). Истовремено са одузимањем робе, надлежни инспекцијски орган подноси пријаву јавном тужиоцу, односно прекршајном органу ради покретања одговарајућег поступка због повреде права интелектуалне својине. Судбина привремено одузете робе зависи од неколико чињеница: од понашања учесника у овом поступку тј. лица од којих је роба привремено одузета и носиоца права интелектуалне својине и од одлуке суда.

Прво, надлежни инспекцијски орган може по службеној дужности коначно одузети и уништити робу, или је уклонити из промета који укључује и уступање у хуманитарне сврхе без накнаде или продају ради рециклаже, када: *а*/постоји основана сумња да се том робом повређује право интелектуалне својине; *б*/носилац права не покрене судски поступак за заштиту својих права пред надлежним судом у року који му је остављен; *в*/се лице од кога је роба привремено одузета не упусти у било какво оспоравање разлога за одузимање робе (чл. 32 Закона).

Друго, када је у поступку пред надлежним судом утврђено да је у питању роба којом се повређује право интелектуалне својине, таква одлука садржи наредбу да се роба коначно одузме и уништи, односно искључи из промета, као и начин уништења, односно искључења из промета, који укључује и уступање у хуманитарне сврхе без накнаде или продају ради рециклаже (чл. 31 Закона).

Законом је предвиђено да се уклањање, односно скидање жига (*треба да стоји ознака прим. аутора*) са кривотворене робе не сматра уништењем, односно искључењем робе из промета.

Закључак

Адекватна судска заштита регистроване ознаке географског порекла, односно овлашћеног корисника је изузетно значајан чинилац у мотивисању наших привредних субјеката за веће коришћење овог права интелектуалне својине. За разлику од ранијег периода када ова област није била уређена на адекватан начин, данас је заштита регистроване ознаке географског порекла и овлашћених корисника у Р.Србији обезбеђена свим облицима заштите и у складу са светским и стандардима заштите у ЕУ, а у неким аспектима и више од тога.

Ипак, мањкавости прописа који уређују ову материју постоје и она се огледају у следећем:

Прво, када је у питању грађанскоправна заштита, неодрживо је решење према којем се у случају намерне повреде регистроване ознаке географске ознаке порекла даје могућност тужиоцу да захтева накнаду штете у *троструком износу стварне штете и измакле добити*. Овакво законско решење одудара од општих правила о накнади штете које познаје наше и континентално право. И не само то, већ је у пракси и неоствариво. Тешко је очекивати да суд може прихватити захтев тужиоца за накнаду штете у троструком износу стварне штете и измакле добити, јер је ни тужилац не може лако доказати. Због тога је неопходно ову законску одредбу уклонити из ЗОП, како је то учињено у другим прописима.

Друго, када је у питању казненоправна заштита регистроване ознаке географског порекла, добро је да се с обзиром на висину запрећене казне, гоњење за нека кривична дела повреде регистроване ознаке географског порекла врши по службеној дужности. Ипак, кривична дела повреде права регистроване ознаке географског порекла требало би „сместити“ у „Кривична дела повреде права интелектуалне својине“, где им је и место а не у „Кривична дела против привреде“. Ово због тога што би се на тај начин у кривичноправном смислу изједначила сва права интелектуалне својине, а и санкције би биле уједначеније.

Треће, када је реч о управноправној заштити, неспорно је да је укључивање царинских и инспекцијских органа у заштити права интелектуалне својине, па и ознака географског порекла сасвим оправдано, и у складу са решењима из упредног права. Оно што није добро решење када је

реч о овом облику заштите, јесте решење према којем против коначних управних аката Завода за интелектуалну својину, одлучује Влада Р. Србије. Ово због тога што Влада не располаже ускостручним знањем о условима за заштиту ознака географског порекла. Штавише и Завод за интелектуалну својину пре доношења коначне одлуке мора прибавити мишљење одговарајућег сертификационог тела, акредитованог од стране националног акредитационог тела. Зато овакво решење треба напустити и установити одговарајуће тело, Комисију или Веће за жалбе које би одлучивало по жалби незадовољне стране.

Литература

1. Варга, Синиша (2010), Право индустријске својине, Крагујевац, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Србија.
2. Дабовић, Душан (2010), Новине у области признавања и заштите сорти пољопривредног биља у Републици Србији, *Економика пољопривреде*, свеска 57, број 3/2010. Србија.
3. Катић, Бранко; Савић, Мирјана и Поповић, Весна (2010), Органска сточарска производња-неискоришћена шанса Србије, *Економика пољопривреде*, свеска 57, бр. 2/2010, Србија.
4. Марковић, Слободан (2010), Нацрт стратегије интелектуалне својине. Београд, Завод за интелектуалну својину, Србија.
5. Миладиновић, Зоран (2007). Овлашћења инспекцијских органа у заштити права интелектуалне својине, *Правни живот*, Београд, књ. 513, бр. 13/2007, Србија.
6. Миладиновић, Зоран (2009), Право интелектуалне својине, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Србија.
7. Миладиновић, Зоран и Варга, Синиша (2011), Правна заштита ознака географског порекла роба и услуга, *Економика пољопривреде*, Београд, свеска 58, бр. 2/2011. Србија.
8. Николић, Душан (1995), Грађанскоправна санкција-генеза, еволуција и савремени појам.- Нови Сад, Србија.
9. Пантић, Снежана (2006), Поступање судова у случају повреде међународно регистрованог жига, *Правни живот* 11/2006, Удружење правника СЦГ, Србија
10. Перовић, Слободан (1996) Уводна реч на VI сусрету Копаоничке школе природног права.- Зборник радова Десет година копаоничке школе природног права, Београд 1996. Србија.

11. Поповић, Слободан (1995) Обавеза на накнаду троструке штете у случају повреде права индустријске својине, Правни живот 11/1995.
12. Sordelli, L (1991), Les possibilitis de protection internationale des indications geographiques, Paris, France.
13. Heinrich, P: (1995) Summary Report on damages and Other Financial Remedies for Patent Infringement (AIPPI: Annuaire IX.

Законски прописи

1. Царински Закон, Службени гласник РС, број 18/2010.
2. Закон о ознакама географског порекла, Службени гласник РС, број 18/2010.
3. Закон о посебним овлашћењима ради ефикасније заштите права интелектуалне својине, Службени гласник РС, број 46/2006, 104/209
4. Закон о ознакама географског порекла БиХ, Службени гласник БиХ, број 53/2010.
5. Уредба о условима и начину примене мера за заштиту права интелектуалне својине на граници, Службени гласник РС, број 89/2010.
6. Уредба Европске Комисије бр 1383/2003 о интервенцији царинских органа у погледу робе за коју се сумња да се њоме врши повреда права интелектуалне својине и о мерама које се предузимају у односу на робу којом се врши повреда одређених права интелектуалне својине, ОЈЛ, 196 од 2. 8. 2003.

Примљено: 22.08.2011.

Одобрено: 02.12.2011.

UDC: 347.77/.78

THE JUDICIAL PROTECTION OF REGISTERED INDICATION OF GEOGRAPHIC ORIGIN

Božin Vlašković, Ph.D., Zoran Miladinović, Ph.D., Siniša Varga, Ph.D.,
Law Faculty, University in Kragujevac

Summary

The contemporary judicial protection of registered indication of geographic origin in the Republic of Serbia is regulated allroundly. It means that authorised user of registered indication of geographic origin may be protected in civil, criminal and even special administrative court procedure. This arouses from our country orientation to join to WTO and EU for which one of conditions is to provide protection of intellectual property rights in accordance to mundane and European standards. Upon the last several years in Serbia is adopted more legal prescriptions by which the judicial protection of intellectual property rights is regulated on a proper way. The judicial protection of registered indications of geographic origin is a just a segment of mentioned regulatory process.

In this paper authors deal with judicial protection from unauthorised commercial use of registered indication of geographic origin, which is noticeably wider than civil court protection, pointing critically on some inopportune legal solutions regarding criminal and administrative protection as well as on unsustainable legal solutions on civil court procedure which differentiate from general rules of civil law. As for civil law protection of registered indication of geographic origin authors propose its amendment and improvement.

Key words: indication of geographic origin, infringement of rights, judicial protection, tort, damage

Author's Address:

Dr Božin Vlašković
Pravni fakultet u Kragujevcu
Jovana Cvijića 1.
tel. 034/306-558, 064 0351107
e-meil: bvlaskovic@jura.kg.ac.rs